

Таким образом, английский язык играет немаловажную роль в современном мире. Данный язык связан со всеми сферами жизнедеятельности. Без него не обойтись тем, кто желает получить престижное образование или найти высокооплачиваемую работу, наладить межкультурную коммуникацию с представителями различных культур и т.д. Волонтерская деятельность – отличный инструмент для достижения данной цели. Разнообразие волонтерских программ даёт возможность не просто для усовершенствования и практики языка, но и для оказания безвозмездной помощи людям, которые нуждаются в ней.

1. Гулина, М.А. Словарь справочник по социальной работе / М.А. Гулина. – 2010 г.

2. Для волонтеров Евроигр-2019 будут организованы специальные семинары[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.belta.by/society/view/dlja-volonterov-evroigr-2019-budut-organizovany-spetsialnye-seminary-270814-2017/>. – Дата доступа: 07.03.2018.

Белы А.У. магістрант

Навуковы кіраўнік – Калацэй В.В.

СКРЫПКА Ў ШУМАВОЙ ПАРТЫТУРЫ ВАЛАЧАВАННЯ НА ПАНЯМОННІ

Як сцвярджаюць арганалагі (даследчыкі музычных інструментаў), кожны народны музычны інструмент мае сваю спецыфіку, гукавы вобраз, спосаб прэзентацыі сродкамі мастацкай выразнасці светапогляду і эстэтычных каштоўнасцей народа, у культуры якога ён з'явіўся. У традыцыйнай народнай культуры, як правіла, музычныя інструменты вырабляліся чалавекам, які на іх граў. Выраб і выкарыстанне ў побыце інструмента былі звязаны з

жыццезабеспячэннем традыцыйнай супольнасці (вясковай грамады) і гадавым каляндарным цыклам. Таленавітыя майстры-музыкі былі вельмі запатрабаванымі, праз выраб інструментаў і выканальніцкую практыку (абрады, вяселлі, радзіны, пахаванні, вячоркі) мелі добрыя дадатковыя заробкі, павагу і шчырую ўдзячнасць слухачоў. Такія акалічнасці традыцыйнай музычнай практыкі фарміраваліся ў супольнасцях носьбітаў аўтэнтчных культур краін Еўропы і Азіі стагоддзямі і дагэтуль захаваліся ў некаторых іх рэгіёнах, што дазваляе вядомаму навукоўцу-арганолагу, акадэміку Ігару Маціеўскаму казаць менавіта пра «музычных спецыялістаў традыцыйнай культуры» і дакладна акрэсленую ў функцыянальнасці, этнакалагічных механізмах і агульнай структуры этнічных культур еўразійцаў «кагарту традыцыйных прафесіяналаў, музычная дзейнасць якіх недвухсэнсоўна замацаваная на сацыяльным і дэмаграфічным узроўнях» [1, с. 11] і ахоўвае этнічную самаідэнтыфікацыю народа, у культуры якога існуе.

Факталагічнай асновай даследчай работы сталася перадусім экспедыцыйная дзейнасць кафедры этналогіі і фальклору на Панямонні: 27 сакавіка 2016 года, як здаўна заведзена, адбыўся валачобны абрад, наладжаны па Грыгарыянскім календары, і мой курс зладзіў туды антрапалагічную экспедыцыю. Быў даследаваны цэнтр правядзення абраду – вёска Пагародна (у рускай транскрыпцыі Погородно) Воранаўскага раёна Гродзенскай вобласці. Пасля падрыхтоўкі даследчага праекта асноўныя палажэнні майго даследавання былі апрабаваны ў час яго рэалізацыі – падчас удзелу ў рэвіталізацыі панямонскага свята Вялікдзень 16 красавіка 2017 года ў вёсцы Пагародна Воранаўскага раёна Гродзенскай вобласці.

У выніку напісання даследчай работы ў навуковы зварот уведзеныя нотныя фіксацыі і этнафанічны аналіз рэканструкцый скрыпічнага і дударскага акампанемента да валачобнай песні «Ой, віно-віно зеляно», абавязковай для рэпертуара музыкаў-інструменталістаў валачобных абыходных дружын Панямоння, запісанай падчас палявых даследаванняў вёскі Пагародна 2016 года.

Як вядома, папярэднікамі сучаснай скрыпкі былі смычковыя інструменты Сярэднявечча і Рэнэсансу. Фідэль і рэбэк, два асноўныя сярэднявечныя смычковыя інструменты, выкарыстоўваліся трубадурамі, каб акампанаваць спевам і танцам. Яшчэ адзін струнны інструмент – ліра (смыковая і колавая, на Беларусі – больш вядома колавая ліра) – была створана на аснове фідэля ў пачатку XV стагоддзя. Многія рысы збліжаюць яе з сучаснай скрыпкай, у тым ліку – звужаны пасярэдзіне корпус і форму рэзанатарных адтулін [3, с. 208].

З гістарычных выяў відавочна, што фідэлі вырабляліся самых розных форм і памераў і заўжды мелі ад трох да пяці струн, адна з якіх была бурдоннай. Сярод многіх назваў інструмента – віола, фідэль і фітэле. Смычок ранняга фідэля – гэта гібкая трысцінка, стромка нацягнутая з дапамогай конскіх валасоў. Ён быў шырэйшы і звычайна карацейшы, чым сучасны скрыпічны смычок. Сярэдневечныя выканаўцы на фідэлі часам адцягвалі валасы смычка вялікім пальцам, каб мацней нацягнуць яго.

Адраджаючы нацыянальную самасвядомасць беларусаў, асветнік і тэатральны дзеяч Ігнат Буйніцкі, падзвінскі жыхар, вядомы знаўца мясцовых абрадаў і звычаяў, у 1905–1907 гг. пачаў ладзіць вечарыны ў заходнім краі Беларусі. Па ўспамінах аднавяскоўцаў, мясцовыя музыкі (з цымбаламі, скрыпкай і дудой) заўжды віншавалі Буйніцкага на Вялікдзень. Натуральна, што менавіта гэты ж інструментальны склад ён увёў у сваю трупу, з якой прадстаўляў традыцыйную культуру Беларусі па-за яе межамі. У гэтым – сіла традыцый і культуры: кожны з нас свядома ці несвядома трансляе гукавую культуру, у якой выхаваны. Таму захаванне аўтэнтычнай інструментальнай музыкі надзвычай важнае для ідэнтыфікацыі народа.

Трупа Ігната Буйніцкага заклала асновы нацыянальнага музычнага тэатра, і яе інструментальны склад – дуда, дытанічныя цымбалы, скрыпка і бубен – сталіся класічным наборам інструментаў традыцыйнай капэлі.

У XIX–XX стагоддзях этнографы і этнаінструментазнаўцы фіксавалі на беларускіх тэрыторыях варыянты традыцыйнай скрыпкі, альтэрні, басэтлі, якія даволі моцна адрозніваліся па знешнім выглядзе і тэхналогіі вытворчасці.

Заснавальнік беларускай арганалогіі доктар мастацтвазнаўства Іна Назіна пазначае, што «найбольш раннія запісы беларускага інструментальнага фальклору былі зроблены, верагодна, у сярэдзіне XIX ст.. калі беларускі скрыпач і кампазітар Міхаіл Ельскі занатаваў народныя танцы Мінскай губерні», а абрадавыя найгрышы першым запісваў польскі этнограф Оскар Кольберг, прычым запісаў іх Кольберг менавіта ад скрыпачоў» [4, с. 38].

У шэрагу мясцовасцяў скрыпка (некалькі скрыпак) – адзіны акампануючы струнны інструмент валачобнікаў. Пад скрыпку «задакументавана» валачаванне ў «класічных» антрапалагічных фільмах Зінаіды Мажэйкі сярэдзіны XX ст. [2, с. 27].

Скрыпічныя найгрышы былі характэрныя і для танцавальных мелодый, з якімі валачобнікі пераходзілі ад хаты да хаты, а пасля абыходу наладжвалі агульную бяседу і вячоркі з танцамі.

Вельмі яркі скрыпічны найгрыш прыводзіць у фільме «Галасы стагоддзяў» аўдыявізуальны антрапалаг Зінаіда Мажэйка. Фільм быў зняты ў 1979 годзе на суседнім з Панямоннем Падзвінні і дэманструе аўтэнтчную традыцыю скрыпічнага акампанемента валачобным спевам двайнымі нотамі, што стварае аб'ёмную «шматсастаўную» кантанацыйную партытуру.

У фільме гучыць песня «А на першы дзень на Вялікадзя». Яна адносіцца да трэцяга тыпу валачобных песень (па класіфікацыі доктара мастацтвазнаўства Віктара Ялатава) з характэрнымі метрычнымі перабівамі (мал. 1).

Асабіста я двойчы быў сведкам, як у 2016 і 2017 гг. на беларускім Панямонні ў Воранаўскім раёне адбываўся валачобны абрад. Цэнтр яго правядзення – вёска Пагародна Воранаўскага раёна Гродзенскай вобласці.

Сёння вёска населена беларусамі-каталікамі, у меншай ступені – праваслаўнымі і татарамі. Суполка выканаўцаў валачобнага абраду групуецца вакол мясцовага цэнтра культуры і народнай творчасці і уяўляе сабой фальклорна-абрадавы гурт «Спадчына». Склад гурта 2016 года: Пашкялевіч Таццяна Лявонаўна, Саламановіч Святлана Вацлаваўна, Зінкевіч Яніна

скрыпку і барабан (для падкрэслівання рытмаформулы шэсця), што ўзбагачае гучанне і падабаецца гаспадарам двароў, якія абыходзяць валачобнікі, быў падрыхтаваны спецыяльны акампанемент (нот. прыкл. 3).

Бясспрэчна, скрыпка ў валачобным гурце – з’ява сённа вартая даследавання, вывучэння, рэканструкцыі і аднаўлення. Трэба аднак адзначыць, што асоба выканаўцы на ёй таксама не заўсёды можа быць падабрана фармальна, выключна на падставе навыка акадэмічнага валодання інструментам. Паколькі сённашнія прафесіянальныя скрыпачы з акадэмічнай адукацыяй і «музычныя спецыялісты традыцыйнай культуры», якія належаць да «кагорты традыцыйных прафесіяналаў, музычная дзейнасць якіх недвухсэнсоўна замацавана на сацыяльным і дэмаграфічным узроўнях» [1, с. 11] – далёка не тоесныя паняцці.

1. Маціеўскі, І. Музычныя спецыялісты традыцыйнай культуры (псіхолага-культуралагічная праблематыка) / І. Маціеўскі // Аўтэнтычны фальклор: праблемы захавання, вывучэння, успрымання : зб. навук. прац удзельнікаў V Міжнар. навук.-практ. канф. (Мінск, 29 красав. – 1 мая 2011г.) / БДУКМ; рэдкал.: Мажэйка М.А. (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БДУКМ, 2011. – С. 11 – 14.

2. Можейко, З.Я. Песенная культура беларускага Полесья. Село Тонеж / З.Я. Можейко / ред. Е.В. Гиппиус. – Минск: Наука и техника, 1971. – 264 с.

3. Музыкальные инструменты мира: энциклопедия. – Минск : ООО «Попурри», 2001. – 320 с.: ил.

4. Назіна, І.Д. Беларускія народныя музычныя інструменты / І.Д. Назіна. – Мінск : Беларусь, 1997. – 239 с.: іл.